

SINIŠA HORVAT
Gimnazija Varaždin
sinisa.horvat@vz.t-com.hr

Primljeno: 03. 02. 2012.
Prihvaćeno: 06. 04. 2012.

KREŠIMIR FILIĆ - DJELATNIK U VARAŽDINSKOJ GIMNAZIJSKOJ EKSTENZI

U članku je obrađen doprinos profesora Krešimira Filića djelovanju Varaždinske gimnazijske ekstenze, kasnije Varaždinskog pučkog sveučilišta, jedne od ključnih ustanova zaslužnih za oblikovanje kulturnog života i neformalnog obrazovanja u gradu Varaždinu u razdoblju između dva svjetska rata. Taj je doprinos profesor ostvario kao utemeljitelj, kao nositelj rukovodećih dužnosti, kao pokretač i organizator brojnih njezinih kulturno-prosvjetnih aktivnosti te kao izuzetno plodan i kvalitetan predavač.

POČETCI ANDRAGOŠKE DJELATNOSTI U VARAŽDINU

Prvi koraci u obrazovanju odraslih na varaždinskom području neposredno su vezani uz razdoblje nakon sklapanja Hrvatsko-Ugarske nagodbe. Početkom 70-ih godina XIX. stoljeća varaždinski domoljubi, nezadovoljni položajem koji je Hrvatskoj nametnut Nagodbom i kulturnim ozračjem u samom Varaždinu odlučili su se usprotiviti ojačanom germanskom pritisku na kulturnom planu. S tim ciljem su položili temelj hrvatskom pjevačkom društvu *Vila*, a okupljanjem oko narodne čitaonice *Dvorane* odlučili su se poraditi na oblikovanju nacionalne svijesti domaćeg građanstva. Premda su svojom aktivnošću zapravo nastojali obuhvatiti sve slojeve društva u tu su svrhu počeli priređivati javna predavanja namijenjena varaždinskim *gospođama i gospođicama* sklonim tzv. *švapčarenju*. Spomenuta predavanja ubrzo su privukla brojno slušateljstvo pa je prostor *Dvorane* postao premalen, a predavanja su bila održavana i u gimnazijskoj dvorani u novoizgrađenoj gimnazijskoj zgradi.¹ Kao predavači su, uz ostale, često bili

¹ R. HORVAT: *Povijest grada Varaždina*, Varaždin 1993., str. 365.

angažirani profesori varaždinske Gimnazije. Predavanja su priređivana u proljetnoj i u jesenskoj sezoni, a predavačku sezonu obično bi započinjao profesor Josip Križan koji je ujedno bio najzastupljeniji predavač. Tematika predavanja bila je raznorodna i obrađivala je probleme s područja kulture, povijesti, jezika, prava i položaja žena, gospodarstva i prirodoslovlja. U tim su aktivnostima, uz profesore Križana, Ferdu Pažura, Stjepana Kučaka i Ivana Paveca, bili angažirani i mladi gimnazijski profesori, kasnije istaknuti klasični filolog, Leonardo Jurmić i čuveni prirodoslovac, dr. Adolf Jurinac. No ova je aktivnost, nakon 1877. godine, nažalost zamrla.²

Nakon puna četiri desetljeća varaždinski sveučilištarci okupljeni u Akademskom društvu *Tomislav*³ u razdoblju od 1917. do 1919., obnovili su organiziranu pučko-prosvjetnu djelatnost u Varaždinu. Pritom su nastojali iskoristiti obnavljanje političkog i društvenog života i povratak na parlamentarni sustav, što su vodeće strukture u *Monarhiji* bile prisiljene provesti zbog neuspjeha na bojištima i porasta nezadovoljstva u gotovo svim društvenim slojevima i među podređenim narodima. Nastojeći izbjegavati izravni sukob s raspadajućim režimom, varaždinski sveučilištarci pokušavali su širiti socijalno-političke ideje koje su režimu bile neprihvatljive i pogubne za njegov daljnji opstanak. Svrha njihovog djelovanja bila je prvenstveno oblikovati nacionalnu svijest stanovništva, što bi se postiglo podizanjem razine njegovog obrazovanja. Stoga su poduzeli brojne kulturne i odgojno-obrazovne aktivnosti poput tečajeva za opismenjavanje,⁴ koncerata i glazbeno-dramskih večeri. Pokrenuli su djelovanje varaždinske *Pučke knjižnice* i putujućih knjižnica namijenjenih slanju u okolna sela.⁵ Profunkcionirala je i produžna večernja škola za trgovačku naobrazbu i učenje stranih jezika čiji su predavači bili gimnazijski profesori.

Značajan uspjeh među stanovništvom postignut je priređivanjem pojedinačnih javnih predavanja u samom gradu, ali i u okolnim selima, pa je već u prvoj godini njihovog organiziranja priređeno 46 predavanja u Varaždinu i 81 u

---

² Ta se aktivnost odvijala u razdoblju od 1870. do 1877. godine.

³ Utemeljili su ga varaždinski sveučilištarci koji su već 1905. godine, osnovali studentski klub *Fidelitas*. Branko Svoboda u svom rukopisu: *Narodna revolucionarna omladina za Proog svjetskog rata u Varaždinu* (čuva se u varaždinskoj Knjižnici i čitaonici Metel Ožegović) navodi kako je iz gimnazijskog pjevačkog kluba *Kreštalica* 1905. godine osnovan spomenuti prvi akademski klub *Fidelitas* sa oko dvadesetak članova.

⁴ U tekstu Rudolfa MAIXNERA: *Akademsko društvo Tomislav u Varaždinu*, *Zbornik za pučku prosvjetu*, str. 68 navodi se da su uspješno organizirani tečajevi za ranjene vojnike u bolnici i radnike u tvornici stolaca, a spominjani su i uspješni tečajevi na selu.

⁵ R. MAIXNER u članku *Akademsko društvo "Tomislav" u Varaždinu*, objavljenom u *Zborniku za pučku prosvjetu*, navodi kako je uređeno nekoliko putujućih knjižnica sa 70 - 150 knjiga koje su tijekom zimskih mjeseci u posebnim ormarićima slane u sela varaždinske okolice. Uspjeh te djelatnosti bio je vrlo velik, a ulogu knjižničara obavljali su pojedini seljaci.

Slika 1. Plakat za predavanje „Zadaci naše inteligencije“

okolnim selima,⁶ pri čemu je obrađeno 70-ak različitih tema. Odaziv slušateljstva prelazio je brojku od prosječno dvije stotine slušatelja po predavanju u gradu, te između stotinu pedeset i četiristo na selu. U njima su uglavnom obrađivane teme vezane uz povijest, politički sustav, uz razvoj kulture i društva te loše stanje gospodarstva i pogoršane higijenske prilike u uvjetima rata. Predavači su bili pripadnici različitih struka, što je ovisilo o tematici i sadržaju predavanja. Kako bi se priređivačima olakšalo organizaciju i bitno smanjilo ukupne troškove, uz predavače iz Zagreba, često su bili angažirani domaći. Stoga među predavačima nerijetko nailazimo na profesore varaždinske Gimnazije poput: Milana Kamana, Mateja Potočnjaka, Franje Koščeca, Adolfa Wisserta, Stjepana Kropeka i Vladimira Deduša. Po povratku u Varaždin u ove se aktivnosti, uz svoje kolege, uključio i mladi Krešimir Filić, ponesen idejom kontinuiranog *sitnog rada* među narodom, nastojeći je što revnije provesti u djelo. Profesor Filić je u okviru te aktivnosti u Varaždinu održao predavanje *Zrinski i Frankopani*,⁷ a predavanje *O povijesti i seobi Južnih Slavena* je osim u Biškupcu, ponovio u Maruševcu, Varaždinskim Toplicama i Ivancu. Predavanje pod naslovom *Zadaci naše inteligencije* je, osim u Varaždinu, održao još u Krapini, Koprivnici, Ivancu i Varaždinskim Toplicama, dok

⁶ B. SVOBODA: *Pučko sveučilište u Varaždinu (1917 - 19), Prilozi historiji Varaždina 1967*. Varaždin 1967. str. 100.

⁷ U Varaždinu su predavanja obično održavana u gradskom kazalištu.

mu je u Križevcima cenzura zabranila izlaganje.⁸ Budući da je u predavanjima otvoreno zastupao ideju narodnog jedinstva i suradnje u otporu tuđinskom porobljavanju i germanskom pritisku, reakcija režima bila je razumljiva.⁹

U nastojanju da se pojedine teme obrade što temeljitije i s raznih stajališta, varaždinski su sveučilištarci od jeseni 1918. godine, počeli priređivati cikluse predavanja. Premda ih je bilo planirano i više, uspješno su organizirana ukupno tri ciklusa predavanja u kojima je bila obrađena tematika vezana uz Istru, Stari Varaždin i Češku, pri čemu su pojedine aspekte određene teme u posebnim predavanjima obrađivali različiti predavači. Profesor Filić se uključio u ciklus posvećen Češkoj u okviru kojeg je *Povijest Čeha* obradio Adolf Wissert, *Gospodarstvo Češke* Lujo Prohaska, *Kulturne i socijalne uredbe u Češkoj* J. Demetrovic, dok je *O češkoj glazbenoj umjetnosti* govorio dr Ernest Krajanski¹⁰. Profesora Filića je zapala dužnost da u okviru spomenutog ciklusa obradi temu *Književnost Češke*. Zajedno sa svojim kolegama, uglavnom pripadnicima nove, mlade generacije gimnazijskih profesora, profesor Filić je djelovao i kao član *Tomislavovog Odbora za priređivanje javnih predavanja*.

Članovi Akademskog društva *Tomislav* su pri realizaciji ove bogate kulturno-prosvjetne djelatnosti nažalost nailazili na niz smetnji i poteškoća. U nedostatku novca oni su tečajeve za opismenjavanje, djelovanje putujućih knjižnica i neizbježne organizatorske poslove, nastojali obaviti uz što manje troška ili su ih pokrivali vlastitim sredstvima. Bili su prisiljeni tražiti besplatne predavače i naplaćivati ulazninu. Želeći spriječiti proklamiranje njemu nepoželjnih ideja, vladajući austro–ugarski režim je sveučilištarce izvrnuo progonima. Cenzurirajući i zabranjujući pojedine njihove aktivnosti, nastojao je omesti njihov rad pa je iz spomenutih razloga cenzura, između ostalog, zabranila i održavanje predavanja profesora Filića pod naslovom *Zadaci naše inteligencije* u Križevcima, smatrajući ga očito opasnim i nepoželjnim.¹¹ Stoga je ovaj hvale vrijedan rad polako počeo zamirati.

DOPRINOS RADU VARAŽDINSKE GIMNAZIJSKE EKSTENZE

Djelatnost Akademskog društva *Tomislav* s velikim je uspjehom nastavila *Varaždinska gimnazijska ekstenza*. Pod utjecajem čuvenog zagrebačkog prosvjetnog djelatnika, dr. Alberta Bazale, skupina već spomenutih mladih gimnazijskih profesora, oslanjajući se prvenstveno na domaće intelektualne potencijale, po-

---

⁸ B. SVOBODA: Isto., str. 101.

⁹ *Volja naroda* br. 8, od 22. VIII. 1918., str. 5.

¹⁰ *Pučka prosvjeta*, *Volja naroda*, br. 15, 1918., str. 4.

¹¹ *Zabranjena pučka predavanja*, *Volja naroda*, br. 15, 10. X. 1918., br. 4.

čela je samostalno djelovati. Tijekom zimskih i proljetnih mjeseci 1920. godine, oni su u razdoblju od 25. siječnja do 10. travnja, priredili ukupno osam javnih predavanja,¹² što je bio svojevrsni začetak *pučkog sveučilišta* koje su oni sami obično nazivali *Ekstenza*,¹³ No, ta je aktivnost započeta prije nego su vlasti novooblikovane Kraljevine SHS uspjele propisima regulirati ovu djelatnost. Okružnica kojom je *Povjerenstvo za prosvjetu i vjeru zemaljske vlade* definiralo uređivanje srednjoškolskih ekstenzija, bila je objavljena 19. svibnja 1920. godine, dakle nekoliko mjeseci nakon početka spomenutih aktivnosti u Varaždinu. Na osnovu toga je krajem listopada iste godine bio održan sastanak profesorskog zbora varaždinske Gimnazije na kojem je oformljen Odbor *Varaždinske gimnazijske ekstenze*. Time je i službeno bila oblikovana nova ustanova tipa ekstenzije, čijim radom je upravljala i rukovođila varaždinska Gimnazija. Bila je organizirana po uzoru na zagrebačko *pučko sveučilište* koje je također djelovalo kao ekstenzija Sveučilišta u Zagrebu. *Varaždinska gimnazijska ekstenza* bila je jedna od prvih takvih ustanova organiziranih u pokrajini i po uzoru na nju su kasnije bile organizirane srednjoškolske ekstenzije kao začeci *pučkih sveučilišta* u drugim gradskim sredinama.

Slika 2. Zgrada Gimnazije

¹² *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 6.

¹³ K. FILIĆ: *Pučko - prosvjetni rad Varaždinske gimnazijske ekstenze i Varaždinskog pučkog sveučilišta od 1920. 1941.*, Prilozi historiji Varaždina 1967. Varaždin 1967., str. 108.

Krešimir Filić je na spomenutom profesorskom zboru bio izabran za člana Odbora *Varaždinske gimnazijske ekstenze* u okviru kojeg je imenovan na dužnost njezinog tajnika¹⁴. Za predsjednika spomenutog odbora bio je izabran tadašnji ravnatelj varaždinske Gimnazije, profesor Josip Lacković. Profesor Vladimir Deduš preuzeo je dužnost *Ekstenzinog* blagajnika, dok su kao njegovi članovi u rad odbora bili uključeni profesori: Franjo Košćec, Matej Potočnjak, Franjo Galinec, Pero Magerl i Stjepan Kroppek.¹⁵ Dužnost tajnika profesor Filić je obnašao tijekom nekoliko godina, sve do kraja šk. g. 1924./25., obavljajući ključne operativne poslove važne za *Ekstenzino* funkcioniranje te precizno i temeljito vodeći *Spomenicu Knjigu zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze* kao izuzetno vrijedan povijesni izvor za upoznavanje njezinog djelovanja u cjelini. To je ujedno bilo razdoblje kontinuiranog uspona *Ekstenzine* aktivnosti, čemu je upravo profesor Filić dao nezaobilazni doprinos. Pritom se posebno trudio pridonijeti proširivanju *Ekstenzine* djelatnosti. Budući da je u Varaždinu još uvijek bio izražen problem nepismenosti, *Ekstenza* je nastavila akciju opismenjavanja čiji je nositelj ranije bilo Akademsko društvo *Tomislav*. Pod nadzorom profesora Filića organizirani su tečajevi opismenjavanja koje su obično vodili gimnazijalci. U šk. g. 1920./21. u okviru akcije za suzbijanje nepismenosti organizirana su dva večernja analfabet-ska tečaja za građanstvo, zatim dva tečaja među vojnicima u vojarnama te jedan tečaj među radnicima u varaždinskoj tvornici stolaca *Mundus*.¹⁶

Jedna od novih *Ekstenzinih* aktivnosti čijoj je realizaciji, uz tadašnjeg *Ekstenzinog* predsjednika, profesora Franju Košćeca, značajno pridonio i profesor Filić, bilo je organiziranje poučnih predavanja namijenjenih polaznicama samostanskih djevojačkih škola i časnim sestrama u varaždinskom uršulinskom samostanu.¹⁷ Ova suradnja uspješno se održavala u periodu 1922.- 1926. godine, tijekom kojeg je za potrebe uršulinskih djevojačkih škola bilo organizirano ukupno 27 poučnih javnih predavanja.¹⁸ Suradnja je započela na zamolbu koju su *Ekstenzino* odboru uputile časna majka i učiteljice niže i više djevojačke škole u varaždinskom uršulinskom samostanu. Spomenuta sjednica bila je održana 24. travnja 1922. godine i na njoj je s odobravanjem prihvaćen prijedlog da se za duvne i polaznice njihovih škola osigura održavanje javnih poučnih predavanja.¹⁹ Ova aktivnost je službeno započela u subotu 3. lipnja 1922. godine, kad je priređeno prvo poučno predavanje u varaždinskom uršulinskom samostanu, a održao

---

¹⁴ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 2.

¹⁵ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 7.

¹⁶ K. FILIĆ: *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, str. 109.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, str. 118.

¹⁹ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 31 – 32.

ga je upravo profesor Krešimir Filić. Pritom je obradio temu *Jugoslavija u gospodarstvenom i političkom pogledu*, čiji je nastavak uslijedio tjedan dana kasnije, 10. lipnja 1922. godine.²⁰ Već u prva tri ljetna mjeseca 1922 godine u uršulinskom samostanu održano je čak 10 javnih predavanja, što je činilo četvrtinu svih predavanja koliko ih je *Varaždinska gimnazijska ekstenza* priredila u ovoj predavačkoj sezoni.²¹ Profesor Filić je, uz već spomenuta predavanja, 14. lipnja polaznicama uršulinskih škola održao predavanje na temu *Svjetski rat*.²² Isto tako je ponovio svoje predavanje pod naslovom *Ruske kolonije Sibirija i Turkestan* koje je već ranije održao za *Ekstenzino* slušateljstvo.²³ Od ukupno 10 predavanja održanih u prvoj godini suradnje, 4 je održao tajnik *Varaždinske gimnazijske ekstenze*, profesor Krešimir Filić. Upravo zahvaljujući njemu i profesoru Koščecu, ova je suradnja ubuduće prerasla u redovitu Ekstenzinu aktivnost.²⁴

Tijekom šk. g. 1922./23. započeta suradnja je nastavljena, a uz pojedinačna javna predavanja su se i za učenice i učiteljice uršulinskih samostanskih škola počeli priređivati i ciklusi predavanja. Kao uostalom i kod slušateljstva u *Ekstenzi*, posebno dobro je bio prihvaćen i ciklus profesora Filića pod naslovom *O talijanskoj umjetnosti XV. i XVI. stoljeća*²⁵ koji je zbog velikog zanimanja slušateljstva, predavač morao ponovno održati dva tjedna kasnije. Uz već spomenuta kulturno-povijesna predavanja, profesor Filić je u samostanu održao i predavanje *Moje putovanje po austrijskim—alpskim krajevima*.²⁶ Uz već spomenute predavače, uključili su se i novi gimnazijski profesori Milan Kaman, Vladimir Deduš i Josip Pauković, ali i predavači ostalih struka, što je osiguralo zastupljenost raznovrsne tematike. Predavači su predavanja nastojali oplemeniti, ilustrirajući ih projekcijom dija pozitivna i *svjetlosnih slika* što je pozitivno utjecalo na zanimanje slušateljstva. Tijekom ove predavačke sezone *Ekstenza* je priredila ukupno 79 javnih predavanja od kojih je u samostanu časnih sestara Uršulinki bilo održano 13.²⁷ Zanimanje za *Ekstenzina* predavanja je u varaždinskom uršulinskom samostanu u ovom periodu očito bilo veliko. O tome svjedoči i porast broja priređenih predavanja, ali i brojnost prisutnog slušateljstva. Na sjednici Odbora *Varaždinske gimnazijske ekstenze* diskutiralo se o molbama koje su upućivane iz samostana, kako

---

²⁰ Isto.

²¹ Isto, str. 35.

²² *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 32 – 33.

²³ Prema navodima iz *Spomenice*, predavanje je za polaznice uršulinskih škola ponovio 21. srpnja 1922. godine.

²⁴ K. FILIĆ: *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, str. 109.

²⁵ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 41.

²⁶ Iz *Spomenice* je vidljivo kako je predavanje održano 11. studenog 1922. godine.

²⁷ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 54.

bi se polaznicama samostanskih škola kontinuirano osigurala predavanja svakog četvrtka. No ova je suradnja, prema postojećim saznanjima, bila uspješna samo tijekom spomenute četiri godine, dakle u periodu najvećeg *Ekstenzinog* uspona.²⁸

Sličnu aktivnost je profesor Filić u suradnji s kolegama, pokušao organizirati i za ostale srednjoškolce. Stoga je tijekom šk. g. 1922./23., zajedno s profesorom Milanom Kamanom i njegovom suprugom, priredio i održao 17 posebnih predavanja namijenjenih srednjoškolskoj mladeži, također izvan redovitog *Ekstenzinog* programa. I ova aktivnost bila je organizirana i ubuduće, sve dok je *Ekstenza* imala mogućnosti za njezinu realizaciju.

KULTURNO - HISTORIJSKA IZLOŽBA GRADA VARAŽDINA

Priređivanje *Kulturno-historijske izložbe grada Varaždina* bila je jedna od *Ekstenzinih* aktivnosti prilikom koje su muzeološko obrazovanje i stručnost profesora Krešimira Filića možda najviše došli do izražaja. Poticaj za njezino priređivanje dao je profesor Milan Kaman, predavač prirodoslovne skupine predmeta u varaždinskoj Gimnaziji, kojega su i mnogi njegovi suvremenici smatrali najaktivnijim *Ekstenzinim* djelatnikom. Budući da je njegov prijedlog bio prihvaćen na sastanku *Ekstenzinog* odbora, održanom krajem travnja 1923. godine u tu svrhu je bio imenovan poseban *Odbor za priređivanje izložbe* sastavljen od 25 članova, porijeklom iz različitih slojeva građanstva, a profesor Filić bio je izabran za tajnika tog odbora.²⁹ S obzirom na značaj i ulogu Varaždina kroz povijest, moglo se očekivati da će se ovdje pronaći dovoljno bogata materijalna podloga za organiziranje izložbe takvog karaktera. U vrlo kratkom vremenskom razdoblju od svega dva i pol mjeseca, uz golemi trud organizatora i uz podršku i pomoć drugih varaždinskih institucija i građanstva, bila je priređena prva takva izložba u tadašnjoj Kraljevini SHS.³⁰

Prema riječima priređivača, ciljevi *Izložbe* bili su: pokazati sveukupnost kulturno - povijesnog bogatstva koje se krije u Varaždinu, pobuditi zanimanje građanstva za njegovo očuvanje te onemogućiti njegovo propadanje i izrabljivanje od strane nesavjesnih trgovaca.³¹ U nedostatku boljeg i svrsishodnijeg prostora, spomenuta *Izložba* bila je postavljena u osam, za tu svrhu odabranih, soba na dru-

---

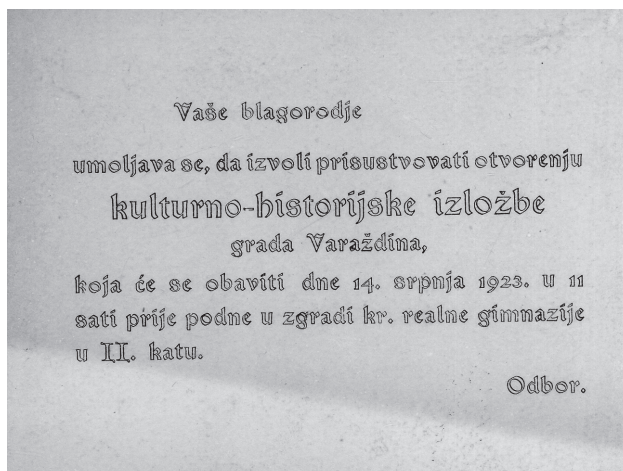
²⁸ Obično se najuspješnijom u radu *Varaždinske gimnazijske ekstenze* smatra godina 1925. Uz veliku šarolikost aktivnosti ove je godine ujedno organiziran i najveći broj od ukupno devedeset pet održanih poučnih javnih predavanja.

²⁹ *Kulturno - historijska izložba grada Varaždina*, Narodno jedinstvo, br. 30, od 28. VII. 1923., str. 4.

³⁰ *Kulturno - historijska izložba grada Varaždina* poslužila je kao poticaj za organiziranje izložbe sličnog karaktera u Zagrebu. 1925. godine ju je realizirao poznati zagrebački povjesničar Gjuro Szabo.

³¹ K. Filić: *Varaždinski muzej*, Naše starine, 2/1923.

Slika 3. Službena pozivnica na otvorenje „Kulturno-historijske izložbe grada Varaždina“

gom katu gimnazijske zgrade.³² Pritom su organizatori, ovisno o raspoloživom izložbenom materijalu, nastojali svaku od osam izložbenih prostorija urediti kao posebnu sadržajnu cjelinu. Službeno trajanje *Kulturno-historijske izložbe grada Varaždina* bilo je predviđeno za razdoblje od 14. do 22. srpnja 1923. godine, ali je zanimanje posjetitelja natjeralo organizatore na razmišljanje da se predviđeno vrijeme produži.³³ Koliku pozornost građanstva je *Izložba* izazvala, svjedoči i brojka od oko 2200 posjetitelja koji su u predviđenih osam dana prošli izložbenim prostorijama, pri čemu je bio ostvaren čisti prihod od približno 9000 tadašnjih dinara.³⁴

Premda su pri njezinom priređivanju pomogli poznati varaždinski profesor povijesti, Adolf Wissert,³⁵ a savjetima i čuveni hrvatski povjesničar Đuro Szabo, glavni muzealac odgovoran za uspjeh *Izložbe* bio je profesor Filić. *Kulturno-historijska izložba grada Varaždina* izazvala je veliko zanimanje i građanstva i stručnih krugova među kojima su bila brojna istaknuta imena kulturnog i znanstvenog života u tadašnjoj državi.³⁶ Onovremeni tisak je *Izložbi* također posvetio značajnu

³² K. Filić: *Varaždinski muzej 1943.*, Varaždin 1943.

³³ Isto.

³⁴ Isto.

³⁵ *Kulturno - povijesna izložba grada Varaždina*, Narodno jedinstvo, 28. VII. 1923.

³⁶ Ravnatelj ljubljanskog muzeja se primjerice, pet dana bavio popisivanjem izložaka. Između ostalih među posjetiteljima spominjani su Vladimir Kirin, poznati slikar i grafičar, sveučilišni profesor Sneider iz Zagreba, poznati povjesničar književnosti i sportski djelatnik profesor Franjo Bučar te povjesničar Josip Matasović. Skupina od tridesetak muzejskih djelatnika i članova muzealnih društava iz susjedne Slovenije 19. srpnja je organizirano posjetila i razgledala *Izložbu*. Nakon razgledavanja održali su sastanak u gradskoj vijećnici, gdje su ju vrlo povoljno ocijenili.

Slika 4. Kulturno-historijska izložba grada Varaždina

pozornost i prostor, prateći njezino pripremanje, tijek i postignute rezultate, a mnoge hrvatske i slovenske novine dale su joj pozitivne ocjene i kritike.³⁷

Nepobitan uspjeh *Kulturno-historijske izložbe grada Varaždina* potaknuo je provođenje još jednog zahtjevnog kulturnog projekta koji se prirodno nadovezao na prethodni. Bio je to projekt utemeljenja varaždinskog gradskog muzeja. Njegovo ostvarivanje započelo je s prijedlogom profesora Krešimira Filića da se osnuje *Varaždinsko muzealno društvo*, iznesenim na sjednici odbora za priređivanje *Izložbe*, održanoj 1. listopada 1923. godine u varaždinskoj gradskoj vijećnici³⁸. Nakon što je prijedlog bio prihvaćen s velikim oduševljenjem prisutnih u tu svrhu je osnovan privremeni odbor za čijeg je tajnika izabran profesor Filić,³⁹ a tijekom

³⁷ Kratka vijest o *Izložbi* objavljena je u *Zagreber Tagblatt*. U *Obzoru*, je 20. srpnja 1923. godine, objavljen poduži članak u kojem je prvo dat kratak opis svečanosti otvaranja *Izložbe*, a nakon toga precizan opis sadržaja pojedinih izložbenih prostorija. *Narodni sporazum* također je donio detaljan opis *Izložbe* ukazujući u uvodu i na neke propuste. *Narodno jedinstvo* sustavno je informativno pratilo rad priređivačkog odbora, a zatim je u nekoliko nastavaka obradilo organizacijske pripreme i sadržaj *Izložbe*. *Slovenski narod* pak je u nekoliko brojeva objavljivao pregled *Izložbe* i njezine organizacije osvrćući se pritom na bogatu prošlost i kulturno bogatstvo Varaždina.

³⁸ K. FILIĆ: *Varaždinski muzej 1943*, Varaždin 1943.

³⁹ *Narodno jedinstvo*, br. 41 od 13. X. 1923., str. 3 – 4.

istog mjeseca bilo je utemeljeno *Muzealno društvo*. Na glavnoj skupštini *Društva* održanoj 15. listopada 1925. godine, Krešimir Filić bio je izabran za njegovog predsjednika⁴⁰ i na njegovom čelu je ostao sve do 1945. godine. Muzej je službeno otvoren 16. studenog 1925. u okviru trodnevne manifestacije obilježavanja *tisućgodišnjice hrvatskog kraljevstva* za čije su priređivanje, uz spomenuto *Muzealno društvo*, bile zaslužne gimnazijska *Ekstenza* i ostale varaždinske udruge, čemu je Krešimir Filić također dao nezaobilazan doprinos. Budući da je preuzeo niz obveza pri utemeljivanju *Muzeja*, po završetku šk. g. 1924./1925., profesor Filić se zahvalio na dužnosti tajnika *Varaždinske gimnazijske ekstenze*.⁴¹ No i ubuduće je ostao članom njenog upravnog odbora i redovitim predavačem.

DJELOVANJE PROFESORA FILIĆA U RAZDOBLJU OPADANJA EKSTENZINE AKTIVNOSTI

Već potkraj 20-ih godina prošlog stoljeća *Ekstenzina* predavanja su sve češće bila priređivana samo u Varaždinu, dok je broj predavanja namijenjenih seoskim sredinama, drastično opadao. Isto tako je opadao i ukupan broj priređenih predavanja godišnje, a *Ekstenzine* aktivnosti su sve više gubile na raznolikosti. Posljednji veliki *Ekstenzin* projekt u kojem je i profesor Filić značajno pridonio, bilo je organiziranje varaždinskog *Prosvjetnog tjedna*. Priređivanje ove vrijedne kulturno-prosvjetne manifestacije rezultat je utjecaja iz zagrebačkog *Prosvjetnog saveza* koji je, potičući njegovo organiziranje, apelirao na varaždinske kulturno-prosvjetne institucije i društva.⁴² *Varaždinska gimnazijska ekstenza* ponukana tim apelom, preuzela je inicijativu pri njenoj realizaciji, pa je 22. siječnja 1928. bila sazvana zajednička konferencija spomenutih udruga na kojoj je bio dogovoren konačni program *Prosvjetnoga tjedna*.⁴³ Tako je u trajanju od 2. do 12. veljače 1928. godine, bila upriličena manifestacija čiji su ciljevi bili da prigodnim predavanjima, izložbama i ostalim kulturnim događanjima, propagira hrvatsku knjigu i prosvjetnu djelatnost uopće. Varaždinske knjižare su tim povodom u svojim izlozima priredile male izložbe domaćih knjiga. *Varaždinsko muzealno društvo* je u *Muzeju* pripremlilo *tumačenje cehovskih starina*, pri čemu su najbolji poznavatelji njegovog postava poput Krešimira Filića, nesumnjivo imali najveću odgovornost. Sokolsko društvo je priredilo *akademiju* u počast godišnjice rođenja biskupa Josipa Jurja Strossmayera, dok je tjednik *Narodno jedinstvo* manifestaciji posvetio

---

⁴⁰ *Narodno jedinstvo* br. 23 od 22. X. 1925., str. 3.

⁴¹ K. FILIĆ: *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, str. 111.

⁴² *Narodno jedinstvo*, br. 52, od 29. XII. 1927., str. 2.

⁴³ *Narodno jedinstvo*, br. 4, od 26. I. 1928., str. 2.

čitav jedan broj,⁴⁴ a profesor Filić je za taj broj napisao uvodni članak pod naslovom *Prosvjetom slobodi*. Isto tako se profesor Filić svojim predavanjem *Kulturni Varaždin*, popraćenim projekcijom odgovarajućih dijapozitiva, uključio i u organiziranje niza predavanja tematski priređenih za ovu priliku.

DATUM	PREDAVAČ	TEMA
2. II. 1928.	Lucije Persoli	Neki naši narod. običaji kod poroda, vjenčanja i smrti, te o njihovom uplivu na socijalni položaj žene na selu
5. II. 1928.	Kamilo Brössler	Crveni križ i njegovi kulturno-prosvjetni zadaci
5. II. 1928.	Prof. Krešimir Filić	Kulturni Varaždin
9. II. 1928.	dr Ernest Krajanski	Razvoj hrvatske muzike
11. II. 1928.	Prof. Milan Kaman	Naše more
12. II. 1928.	Prof. Franjo Galinc	Znameniti Varaždinci kao radnici na polju hrvatske knjige

Tablica 1. Javna predavanja priređena tijekom Prosvjetnog tjedna

Nakon uvođenja monarhističke diktature znatno su se izmijenile okolnosti pod kojima je *Ekstenza* djelovala jer su kroz novo zakonodavstvo bili detaljnije utvrđeni uvjeti rada i organizacija srednjoškolskih ekstenzija, što je zapravo značilo još čvršću povezanost s matičnom ustanovom i posredno stavljanje pod kontrolu režima. Tako je i ravnatelj varaždinske Gimnazije, kao režimu odgovorna osoba, od tada obavezno preuzimao dužnost predsjednika *Ekstenze*,⁴⁵ što se neminovno odrazilo na njezin rad. Već je spomenuto da je ukupan broj predavanja koja je *Ekstenza* godišnje priređivala, počeo opadati, dok su njezine aktivnosti sve više gubile na raznolikosti. U međuvremenu su sve rjeđe bila priređivana i posebna predavanja za mladež, a bila je prekinuta i veza sa pučkim sveučilištem u Čakovcu. Bila je izgubljena i financijska potpora pokrajinske uprave iz Zagreba, pa je *Ekstenza* ovisila samo o varaždinskim sponzorima. Pod utjecajem spomenutih okolnosti *Ekstenzin* odbor je, šk. g. 1930./31., donio odluku o promjeni njezina imena u *Varaždinsko pučko sveučilište*,⁴⁶ objašnjavajući to *opravdanom željom velikog dijela naše publike*. U skladu s novim pravilima⁴⁷ u njegov Upravni odbor bili su izabrani profesori: Milan Kaman kao predsjednik, Ante Neimarević kao tajnik, Vladimir Deduš kao blagajnik te odbornici dr. Josip Bogner, profesori

⁴⁴ *Narodno jedinstvo*, br. 5, od 2. II. 1928.

⁴⁵ *Pravila Varaždinskog pučkog sveučilišta u drž. realnoj gimnaziji u Varaždinu, Prosvjetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta 1930/31.*, članak br. 3, Varaždin, 1931., str. 4.

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Ministarstvo prosvjete ih je odobrilo 20. prosinca 1930. godine.

Zvonimir Čeliković, Adolf Wissert i Krešimir Filić.⁴⁸ U nastojanju da se ponovno oživi aktivnost u opadanju, zamišljeno je pokretanje specijaliziranih tečajeva iz različitih područja i disciplina u trajanju od 10–ak sati. Budući da je, uz predavanja, bilo predviđeno i izvođenje praktičnih vježbi s diskusijama, očekivalo se da bi oni polaznicima mogli pružiti iscrpna znanja u pojedinim granama znanosti. Vođenje spomenutih tečajeva trebali su preuzeti profesori: Slavko Rozgaj, Martin Balić, August Fitze, dr. Miroslav Posmodi, Milan Kaman, Vladimir Deduš, Franjo Košćec i Krešimir Filić, dosadašnji nositelji *Ekstenzine* aktivnosti koji za svoj rad već godinama nisu uzimali nikakvu naknadu.⁴⁹ Profesor Filić je prema ovom planu, trebao preuzeti vođenje tečaja na temu *Odabrana poglavlja iz svjetske kulturne povijesti*. No za tečajeve se nije javilo dovoljno polaznika pa se i od ove akcije odustalo.

Broj predavanja i dalje je nastavio opadati, a djelatnost *Varaždinskog pučkog sveučilišta* je sve više zamirala. Postupno je bila izgubljena veza sa slušateljstvom, pa se, šk. g. 1935./36., uz obilježavanje 80–godišnjice Nikole Tesle, broj predavanja smanjio na svega tri⁵⁰, dok tijekom 1937./38. i 1938./39. predavanja uopće nisu bila priređivana. Odgovornost za ovakvo stanje djelomično treba pripisati i nedostatku zanimanja novog gimnazijskog rukovodstva za tu vrstu djelatnosti. Stoga je razumljivo da su se i dotadašnji nositelji ove aktivnosti, među kojima je bio i profesor Filić,⁵¹ nailazeći na sve više poteškoća, odlučili svoj radni potencijal usmjeriti na neka druga područja.

PROFESOR KREŠIMIR FILIĆ KAO PREDAVAČ U EKSTENZI

Profesor Filić je svoja prva iskustva u priređivanju javnih predavanja namijenjenih odraslima stekao surađujući s varaždinskim sveučilištarcima još tijekom Prvog svj. rata. U okviru te aktivnosti, prema zahtjevu organizatora, obradio je nekoliko tema koje je, osim u Varaždinu, predstavio i u nekim obližnjim mjestima poput: Bišкупca, Maruševca, Varaždinskih Toplica, Ivanca, Krapine i Koprivnice. Premda nije sudjelovao u priređivanju prvih osam relativno slabo posjećenih javnih predavanja⁵² koja je *Ekstenza* tijekom zimskih i proljetnih mjeseci 1920. godine, organizirala u prostorijama Više djevojačke škole, pripadao je skupini mladih gimnazijskih profesora koji su je utemeljili. Nakon što je *Ekstenza* službeno profunkcionirala, upravo njemu je pripala čast da 5. prosinca 1920., svojim predava-

---

⁴⁸ *Prosvjetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta 1930/31.*, Varaždin, 1931. str. 5.

⁴⁹ *Varaždinsko pučko sveučilište (1932 – 1933)*, Varaždinske novosti br. 153, od 10. XI. 1932., str. 3.

⁵⁰ *Državna realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 - 36.*

⁵¹ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 – 36*, str. 39.

⁵² *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze.*

njem pod naslovom *Stari Slaveni i njihova seoba*, započne prvu njezinu službeno registriranu predavačku sezonu.⁵³ Od tada se broj njegovih godišnje priređenih predavanja počeo povećavati te je, uz profesora Milana Kamana, upravo on ubrzo postao jedan od *Ekstenzinih* najuspješnijih i najplodnijih predavača.

S obzirom na njegovo široko i raznovrsno obrazovanje koje je stekao na sveučilištima u Beču i Pragu, tematika Filićevih predavanja bila je izuzetno bogata i raznovrsna. Tako su teme njegovih izlaganja obuhvaćale različita povijesna razdoblja od predstavljanja prapovijesnih lokaliteta poput nalazišta *Tell Halaf*⁵⁴ i najstarijih orijentalnih kultura kakva je bila *Kultura Sumerijaca u Mezopotamiji prije 5000 godina* koju je predstavio u istoimenom predavanju održanom 3. studenog 1929. godine,⁵⁵ preko srednjovjekovnih tema kakva je bila tema *O crkvenom raskolu*,⁵⁶ do suvremene povijesti, obrađujući primjerice *Svjetski rat*.⁵⁷ Osim tema s područja opće povijesti, profesor Filić se bavio raznim problemima nacionalne povijesti. Pritom se trudio da, bez obzira na nacionalnu politiku postojećeg režima i na zahtjeve naglašenije hrvatski usmjerenih krugova, slušateljstvu ravnopravno predstavi tematiku vezanu uz južnoslavensku, ali i hrvatsku povijest. Tako je primjerice, *Ekstenzinom* slušateljstvu predočio temeljna saznanja *O povijesti i seobi Južnih Slavena*,⁵⁸ ali i *O uroti Zrinsko-Frankopanskoj*.⁵⁹ Sredinom siječnja 1922. godine, predavao je na temu *Prvi počeci naše (Jugoslavenske) povijesti*,⁶⁰ dok je početkom prosinca 1925. održao predavanje *Hrvatska za narodnih vladara*.⁶¹ Često su predmet njegovih predavanja bile istaknute povijesne ličnosti, posebno značajne osobe iz nacionalne povijesti poput već spominjanih Zrinskih i Frankopana, zatim Matije Gupca, Grgura Ninskog kojeg je predstavio u predavanju *Grgur Ninski i slavenska liturgija u Hrvata*⁶² ili biskupa Strossmayera o kojem je 2. veljače 1925. priredio predavanje *Kulturna nastojanja biskupa Josipa Juraja Štrosmajera* koje je dva dana kasnije, ponovio u Čakovcu.⁶³ Povremeno su predmet njegovog raz-

⁵³ K. FILIĆ: *Prilozi historiji Varaždina 1967.*, str. 109.

⁵⁴ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 58.

⁵⁵ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin 1930.*, str. 32 - 33.

⁵⁶ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 24.

⁵⁷ Prema navodima iz *Spomenice*, predavanje je održano u *Ekstenzinoj* predavaonici 14. srpnja 1922. godine u 9 sati ujutro.

⁵⁸ B. SVOBODA u *Prilozima historiji Varaždina 1967.*, navodi kako je predavanje priredio za slušateljstvo Akademskog kluba *Tomislav* te ga je održao u Biškupcu, Maruševcu i Varaždinskim Toplicama.

⁵⁹ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 71 - 72.

⁶⁰ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 23.

⁶¹ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 106.

⁶² *Spomenica* navodi da je predavanje održano 25. ožujka 1929. godine.

⁶³ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 87.

matranja bile i teme iz lokalne povijesti.⁶⁴ No češće su to bili ključni događaji iz najnovije povijesti Varaždina u kojima je i osobno sudjelovao. Tako je povremeno imao priliku predavati *O kulturno-historijskoj izložbi grada Varaždina u godini 1923.*, ponekad je objašnjavao *Osnutak i razvitak Varaždinskog muzeja*, ili temu *Hiljadu godišnjica hrvatskog kraljevstva*. Pritom je i osobno reagirao na neke procese i pojave. Izlažući na temu *Nestali stari Varaždin*,⁶⁵ promjene nastale tijekom minulih vremena ocijenio je riječima: *Učinilo se i kod nas mnogo pogriješaka, rušilo se što je moglo ostati, a gradilo što je trebalo izostati*.⁶⁶ Predavanje *Kulturni Varaždin* popraćeno dijapozitivima, izazvalo je veliko zanimanje slušateljstva pa ga je ubrzo morao ponoviti pred oko dvije stotine novih slušatelja.⁶⁷ Dvije godine kasnije je, kao nastavak ovog predavanja, profesor Filić, reagirajući na nedostatke i mane aktualnog života tadašnjeg Varaždina, održao predavanje *Nekulturni Varaždin*,⁶⁸ potičući na taj način i polemike u varaždinskim intelektualnim krugovima i javnosti. Nekoliko mjeseci kasnije, pokušavajući dati odgovor na pitanje *Može li se nešto učiniti za poljepšanje našega grada?* konstatirao je sljedeće: *Imade li čovjek jasni cilj, on će naći sredstava i načina, da se tomu cilju primakne. Želi li, da ga ostvari, upotrebiće maksimum energije, žrtvovaće se do krajnjih mogućnosti ali taj će i nešto doseći*.⁶⁹

U svojim predavanjima profesor Filić je, uz političke prilike, razmatrao razvitak određenih gospodarskih grana i stanje gospodarstva pojedinih država u cijelosti. Još 1. svibnja 1921. godine, održao je predavanje *Njemačka industrija*, s oduševljenjem je obradio temu *Kulturni i privredni život Čehoslovačke*, budući da je i sam studirao u Pragu te je relativno dobro poznao tu problematiku. Isto tako je posebno temeljito izlagao na temu *Jugoslavija u gospodarstveno-političkom pogledu*, o čemu je priredio ciklus od tri predavanja. Obrađivao je geografske karakteristike pojedinih područja i specifične prirodne fenomene. Tako su nastala predavanja *Moje putovanje po austrijskim-alpskim krajevima*,⁷⁰ *Plitvička jezera*, *Naše primorje*, *O Dalmaciji i Obala Jadrana u prošlosti i sadašnjosti*, da bi prema potrebi ove sadržaje povremeno povezivao u jedinstveno, izuzetno kvalitetno i dobro posjećeno predavanje, ilustrirajući ga kvalitetnim dijapozitivima.⁷¹

---

⁶⁴ Iz teksta *Spomenice* je vidljivo kako je na poziv vojne akademije 31. kolovoza 1924. godine za vojnice u vojarni održao je predavanje na temu: *Prošlost grada Varaždina i okolice*.

⁶⁵ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu*, Varaždin 1931., str. 46.

⁶⁶ *Prosojetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta 1930/31.*, Varaždin 1931., str. 13.

⁶⁷ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 134.

⁶⁸ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 33.

⁶⁹ *Prosojetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta 1930/31.*, Varaždin 1931. str. 27.

⁷⁰ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 38.

⁷¹ Predavanje pod naslovom *Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija* često je ponavljao u raznim sredinama.

Prilikom odabira tematike svojih javnih predavanja profesor Filić je nastojao biti informativan, zanimljiv i aktualan. Baveći se temama s područja arheologije pokazivao je i upućenost u najnovija zbivanja na određenom području, što je jasno vidljivo iz već spomenutog predavanja o neolitičkom lokalitetu *Tell Halaf* na kojem su posljednja sustavna istraživanja bila obavljena svega tri godine ranije. To mu je znatno olakšavala i činjenica da je, uz latinski vladao: francuskim, češkim i njemačkim jezikom u govoru i pismu, dok se u znanstvene svrhe služio još svim slavenskim jezicima te talijanskim i engleskim. Njegovo sustavno praćenje znanstvenih rezultata potvrđuje i tema *Tut-ench-Amonov grob*⁷² koju je u razdoblju 1926. - 1927., nekoliko puta ponovio, ilustrirajući ga projekcijom dijapozitiva.⁷³ Isto tako je nešto ranije u nekoliko navrata *Ekstenzinom* slušateljstvu predstavio i *Slike iz Pompeja*. Predavanje je prvi puta održao 7. prosinca 1924. godine, okupivši pritom oko 250 slušatelja. Kasnije ga je više puta ponavljao, privlačeći uvijek relativno brojno slušateljstvo.

S obzirom da se, poput svojih najbližih suradnika, kao kvalitetan prosvjetni djelatnik, uz neospornu stručnost, profilirao i kao iskusan predavač, profesor Filić je pri realizaciji svojih predavanja uvijek vodio računa o osnovnim pravilima i principima pedagoške struke. Stoga ne iznenađuje činjenica da su njegova predavanja karakterizirale jednostavnost, zornost i zanimljivost. Kako bi to postigao svoja predavanja je, kad god bi to bio u mogućnosti, popratio odgovarajućim slikovnim materijalom. U tu je svrhu čitava *Ekstenza* morala uložiti dodatni napor jer je broj slušatelja u prve dvije godine njezinog djelovanja obično varirao između trideset i pedeset, dok je rijetko prelazio brojku od osamdeset prisutnih osoba. Budući da su se njezina predavanja obično održavala nedjeljom poslije podne u gimnazijskoj *risaoni* u tu je predavaonicu prvo, potporom gradske općine u svibnju 1921. godine, bila uvedena električna rasvjeta,⁷⁴ a zatim je, uz pomoć Zemaljske vlade iz Zagreba, tijekom zimskih praznika 1921./1922. godine, nabavljen aparat za projiciranje.⁷⁵ Ove nove tehničke mogućnosti predavači su obilato koristili što je znatno povećalo atraktivnost njihovih predavanja, dok su profesoru Filiću one posebno dobro poslužile pri obradi tema s područja kulture i umjetnosti.

Uz osiguravanje tehničkih preduvjeta ubrzo se nametnulo pitanje nedostatka dijapozitiva čija je nabava ili izrada za *Ekstenzine* financijske mogućnosti također predstavljala popriličan problem. Pritom se pribjegavalo raznim rješenjima od posudbe i razmjene do izrade dijapozitiva u domaćim foto-ateljerima poput čuvenog varaždinskog foto-ateljera *Merlić* koji je svojim najnižim cijenama i minimalnim

---

⁷² *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1928.*, str. 28.

⁷³ Grobnica je otkrivena krajem 1922. godine.

⁷⁴ K. FILIĆ, Isto, str. 109.

⁷⁵ K. FILIĆ, Isto, str. 110.

troškovima izrade, koliko je god to bilo moguće, izlazio u susret *Ekstenzinim* djelatnicima i predavačima. Značajan doprinos na tom području dao je i profesor Franjo Koščec koji je, zahvaljujući svojem izuzetnom crtačkom umijeću, sam izrađivao dijapozitive za pojedina predavanja.⁷⁶ Profesor Filić je posebnu pozornost kod slušateljstva izazvao uz pomoć tzv. *svjetlosnih slika* i originalnih dijapozitiva vezanih uz već spomenutu temu *O kulturno-historijskoj izložbi grada Varaždina u godini 1923*. S obzirom na to da je tijekom *Izložbe* bio napravljen popriličan broj fotografija i dijapozitiva, ti su ilustrativni materijali kasnije iskorišteni prilikom priređivanja njegovih javnih predavanja. No ništa manje zanimanja *Ekstenzino* slušateljstvo nije pokazalo ni za izuzetno dobro ilustriranu temu *O talijanskoj umjetnosti u XV. i XVI. stoljeću*, koju je, zbog velikog zanimanja slušateljstva, profesor Filić morao više puta ponavljati. Slično se ponovilo i s temom *Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija* koje je, zahvaljujući velikom zanimanju, samo u razdoblju 14. - 19. listopada 1923. godine, morao tri puta ponoviti. Nakon što ga je prvo održao u *Ekstenzinoj* predavaonici, prvo ga je dva dana kasnije ponovio u gradskom kazalištu za mladež muške i ženske pučke škole,⁷⁷ da bi ga 19. listopada ponovno održao za višu i nižu djevojačku školu te za duvne u varaždinskom uršulinskom samostanu.⁷⁸ Ovo predavanje profesor Filić je i kasnije ponavljao. Valja naglasiti kako su slikovni materijal i dijapozitivi bili izuzetno važni i u realizaciji mnogih drugih tema kulturno-umjetničkog karaktera kao primjerice tema *Kulturno-historijski spomenici u Dalmaciji* koja bi bez dijapozitiva sigurno znatno izgubila na kvaliteti,⁷⁹ a postala je jedno od relativno dobro posjećenih i u raznim sredinama ponavljanih njegovih predavanja. Neke od tih materijala *Ekstenzini* su predavači nabavljali i iz inozemstva. Tako je primjerice, za Filićevo predavanje *Kulturno-historijski pregled Čehoslovačke republike* slikovni materijal posudio čehoslovački konzulat, a već spominjanu temu *O talijanskoj umjetnosti u XV. i XVI. stoljeću* profesor Filić je obradio uz pomoć slikovnog materijala nabavljenog iz Njemačke.⁸⁰

Porastom atraktivnosti *Ekstenzinih* predavanja njezino je vodstvo ocijenilo da, uz uspješna i dobro posjećena pojedinačna javna predavanja, postoje i uvjeti potrebni za organiziranje ciklusa predavanja. Na taj se način određenu problematiku slušateljstvu nastojalo predstaviti po segmentima ili s različitih stajališta. Uz ciklus profesora Milana Kamana *Hamburški zvojerinjak* i nekoliko Koščecovih

---

⁷⁶ F. KOŠČEC: *Kako sam izrađivao dijapozitive za Ekstenzina predavanja, Pedeset godina narodnog sveučilišta u Varaždinu 1917. - 1967.*, SEPARAT OBRAZOVANJE ODRASLIH, br. 9 - 10/1967., str. 91 - 93.

⁷⁷ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 59.

⁷⁸ Isto.

⁷⁹ *Spomenica* navodi da je ovo predavanje prvi puta održao u Čakovcu 16. ožujka 1925. godine, da bi ga kasnije, osim u *Ekstenzinoj* predavaonici, ponovio za učenike i učnice te posebno za nastavnike u samostanskoj višoj djevojačkoj školi.

⁸⁰ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 40 - 42.

ciklusa s područja prirodoslovlja u okviru te aktivnosti je posebnu pozornost izazvao Filićev ciklus od tri predavanja pod naslovom *Talijanska umjetnost XV. i XVI. stoljeća* ili skraćeno *O renaissance*, popraćen dijapozitivima.⁸¹ Osim ovog profesor Filić je priredio još cikluse: *O Jugoslaviji*, s kulturno-povijesnog i geografskog aspekta, zatim *Jugoslavija u gospodarstveno-političkom pogledu* i *Kulturno-historijska izložba grada Varaždina u godini 1923*. Priredio je i ciklus o ljudskim rasama pod naslovom *Kakvi ljudi nastavaju našu zemlju?* te o Čehoslovačkoj, dajući presjek kroz kulturno-historijski i gospodarski razvitak Čehoslovačke republike.

Budući da je često svoja predavanja držao pred raznorodnim slušateljstvom, profesor Filić ih je obično morao odabirom i sadržajem prilagođavati potrebama, ukusu i razini slušateljske populacije. Kao predavač nastupao je pred školskom djecom iz pučkih škola u Varaždinu i okolnim selima, pred mladeži iz Gimnazije i djevojačkih škola u uršulinskom samostanu, zatim pred populacijom odraslih na selu i redovitim *Ekstenzinim* slušateljstvom, ali i pred specifičnim skupinama. Tako je za potrebe vojske na poziv vojne akademije u vojarni održao predavanje na temu *Prošlost grada Varaždina i okolice*,⁸² dok je za roditelje varaždinskih gimnazijalaca priredio predavanje *O utjecaju škole i doma na opću inteligenciju naših učenica i učenika*.⁸³ Pojedine teme poput *Hiljadu godišnjica hrvatskog kraljevstva* priređivao je za inteligenciju.⁸⁴ Neke od njih pripremao je za pripadnike pojedinih struka. U nekoliko navrata održao je predavanje s tematikom vezanom uz *Kulturno-historijsku izložbu grada Varaždina u godini 1923*,⁸⁵ namjenjujući ih prvenstveno varaždinskim prosvjetnim djelatnicima. Predavao je u zagrebačkom *pučkom sveučilištu* i u društvu *Braća Hrvatskoga zmaja* u Zagrebu.⁸⁶ Stoga se podrazumijevalo da je, ponavljajući istu temu pred raznim skupinama slušateljstva, profesor Filić kao predavač, osim atraktivnosti morao voditi računa o načinu predstavljanja i primjerenosti iznesenih sadržaja. Pritom se trudio biti informativan i poučan, nastojeći *Ekstenzinom* slušateljstvu ponuditi raznolikost sadržaja, pokušavajući ih ujedno učiniti i što zanimljivijim.

Zanemarimo li početne godine djelovanja *Varaždinske gimnazijske ekstenze* kad je njezinim javnim predavanjima prisustvovao relativno malen broj slušatelja,⁸⁷ od 1922. godine kad je općenito porasla atraktivnost njezinih predavanja, broj

⁸¹ Isto.

⁸² *Spomenica* navodi da je predavanje održano 31. kolovoza 1924. godine i prisustvovalo mu je oko 350 osoba.

⁸³ Gimnazijsko *Izvešće* za spomenutu godinu navodi kako je predavanje priredio u okviru *Trećeg roditeljskog sastanka* održanog 1. ožujka 1928. godine.

⁸⁴ *Spomenica* navodi kako je predavanje održano 30. studenog 1924. godine u Ivancu.

⁸⁵ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 88.

⁸⁶ *Narodno jedinstvo*, br. 16, 18. IV. 1929.

⁸⁷ Na nekim predavanjima koja je *Varaždinska gimnazijska ekstenza* priredila u periodu od 1920. do 1922. godine, bilo je prisutno jedva petnaest do dvadeset ljudi.

slušaatelja na predavanjima profesora Filića u prosjeku se kretao između 100 i 200 prisutnih osoba. To je ujedno bio broj osoba prihvatljiv za prostor gimnazijske *risaone* koja je *Ekstenzi* služila kao predavaonica. Budući da se nalazila na drugom katu gimnazijske zgrade, svako daljnje povećavanje broja prisutnih dovelo je u pitanje statiku same zgrade. Usprkos tome, pojedina njegova predavanja okupila su i do 250 slušaatelja.⁸⁸ Najposjećenije njegovo predavanje priređeno u *Ekstenzinoj* predavaonici bilo je predavanje pod naslovom *Grobnica faraona Tut-ench-Amona*, kojem je, prema *Ekstenzinoj* evidenciji, prisustvovalo približno 300 slušaatelja.⁸⁹ Najposjećenija njegova predavanja uopće, bila su *Prošlost grada Varaždina i okolice*, održano za potrebe vojske⁹⁰ i *Slike iz Pompeja*, održano u Čakovcu 11. svibnja 1925. godine. Na spomenutim predavanjima, prema *Ekstenzinoj* evidenciji, okupilo se oko 350 slušaatelja.⁹¹ Najuspješnije Filićevo predavanje s obzirom na ukupan broj slušaatelja, bilo je pojedinačno javno predavanje *Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija* koje je prema *Ekstenzinim* podacima, imalo prilike odslušati više od 1100 slušaatelja. Sličan učinak bio je postignut i s njegovim vrlo uspješnim ciklusom *Talijanska umjetnost XV. i XVI. stoljeća*.

VRIJEME	TEMA	BROJ PRISUTNIH
14.10.1923.	Plitvička jezera	230
16.10.1923.	Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija	250
17.02.1924.	Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija (u Začretju)	250
31.08.1924.	Prošlost grada Varaždina i okolice	350
07.12.1924.	Slike iz Pompeja	250
02.02.1925	Kulturna nastojanja biskupa Josipa Juraja Štrosmajera	250
11.05.1925.	Slike iz Pompeja (u Čakovcu)	350
10.01.1926.	Grobnica faraona Tutan Kamona	250
08.02.1926.	Grobnica faraona Tutan Kamona	300
25.03.1926.	Amutsenov lijet na sjeverni pol	250
26.04.1926.	Amutsenov lijet na sjeverni pol (u Čakovcu)	250
14.03.1927.	Kulturno-historijski pregled Čehoslovačke republike (u Čakovcu)	250
27.03.1927.	Kulturni i privredni život Čehoslovačke	250
23.10.1927.	Tutankhamonov grob	250

Tablica 2. Najposjećenija predavanja profesora Filića prema kronološkom redu

⁸⁸ *Spomenica* navodi da je predavanje *Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija*, održano 16. listopada 1923. prisustvovalo je oko dvije stotine pedeset ljudi.

⁸⁹ Iz *Spomenice* je vidljivo da je predavanje održano 8. veljače 1926. godine.

⁹⁰ *Spomenica* navodi kako je predavanje održano 31. kolovoza 1924. godine.

⁹¹ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 94 – 95.

Broj slušatelja u seoskim sredinama, ukoliko bi tome pridonijela i atraktivnost najavljene teme, obično je prosječno bio veći od onog u *Ekstenzinoj* predavaonici u gradu. Iako su *Ekstenzini* predavači, ukupno gledajući, djelovali na nešto širem prostoru, profesor Filić je sa svojim predavanjima obično nešto češće gostovao u Ivancu, Čakovcu, Biškupcu i Vidovcu, dok su mu gostovanja u Knegincu, Vinici, Svetom Križu Začretje i u Zagrebu bila rijetka. Gostovanja u seoskim sredinama i u okolnim mjestima neizbježno su bila povezana s poteškoćama izazvanim putovanjem i s daleko većim utroškom vremena. Predavači su obično putovali vlakom, a ponekad i seoskim kolima. Putovanje automobilom dolazilo je u obzir samo povremeno kad bi ga predavačima stavila na raspolaganje varaždinska *Bakteriološka stanica* s kojom je *Ekstenza* relativno dobro surađivala. Budući da u seoskim sredinama najčešće nije bilo električne rasvjete, predavači su obično sa sobom morali nositi i drveni sanduk u kojem je bio pohranjen aparat za projiciranje s potrebnim dijapozitivima i acetilenskom rasvjetom, što je dodatno povećavalo njihove napore. Spomenuti polovni aparat bio je nabavljen uz pomoć Zemaljske vlade iz Zagreba⁹² kako bi se *Ekstenzinim* predavačima omogućilo priređivanje atraktivnijih predavanja i u seoskim sredinama.

Tijekom razdoblja između dvaju svjetskih ratova profesor Filić je, uzimajući u obzir i druge naručitelje, održao znatno više od 100 javnih predavanja i prigodnih govora. No od ukupno 612 javnih predavanja koliko ih je *Varaždinska gimnazijska ekstenza* organizirala u razdoblju 1920. - 1941. godine, on ih je, prema do danas poznatim podacima, održao 88. Time je, uz profesore Franju Košćeca, Milana Kamana i Vladimira Deduša, svakako bio jedan od njezinih najuspješnijih i najplodnijih predavača. Samo je profesor Kaman kojem se, prema postojećim saznanjima, pripisuju 103 održana predavanja, bio uspješniji od njega. Njegov je udio predstavljao nešto manje od 15% od ukupnog broja poučnih javnih predavanja koja je *Ekstenza* priredila u spomenutom razdoblju. Većinu svojih predavanja on je, kao i većina ostalih domaćih predavača, priredio u tzv. zlatnom razdoblju *Ekstenzine* pučko-prosvjetne djelatnosti u periodu 1920.- 1930. godine.⁹³ Tijekom spomenutog desetljeća profesor Filić je povremeno znao prirediti i više od 10–ak poučnih javnih predavanja godišnje. Tako je primjerice, tijekom šk. g. 1922./23. priredio ukupno 16, a godinu dana kasnije čak 17 javnih predavanja. Gledajući kalendarski, njegova najplodnija godina bila je 1922. tijekom koje je priredio ukupno 20 javnih predavanja. Tijekom šk. g. 1924./25. *Ekstenza* je dosegla vrhunac u svojoj djelatnosti. O tome svjedoči ne samo raznovrsnost njezinih tada ostvarenih

---

⁹² K. FILIĆ: Isto, str. 110.

⁹³ Prema izlaganju prof Kamana povodom obilježavanja desetogodišnjice *Varaždinske gimnazijske ekstenze*, 13. travnja 1930. godine, organizirano je ukupno petsto petnaest poučnih javnih predavanja od čega sto četrdeset u mjestima i selima varaždinske okolice.

aktivnosti, već i ukupan broj priređenih poučnih predavanja.⁹⁴ Od ukupno 95 javnih predavanja koliko ih je *Ekstenza* organizirala u spomenutoj predavačkoj sezoni, profesor Krešimir Filić ih je održao 17. Nakon toga je uslijedilo polagano opadanje ukupne *Ekstenzine*, ali i predavačke aktivnosti profesora Filića.

Godina	Broj ekstenzinih predavanja	Broj predavanja prof, Filića
1920.	8	-
1920.-21.	26	3
1921.-22.	40	9
1922.-23.	79	16
1923.-24.	65	17
1924.-25.	95	17
1925.-26.	65	6
1926.-27.	39	5
1927.-28.	42	5
1928.-29.	30	2
1929.-30.	26	2
1930.-31.	27	2
1931.-32	16	1
1932.-33	17	1
1933.-34	13	1
1934.-35	15	1
1935.-36	3	-
1936.-37	6	-
1937.-38	1	-
1938.-39	-	-
1939.-40	-	-
1940.-41	5	-
Ukupno	612	88

Tablica 3. Broj javnih predavanja profesora Filića u odnosu na ukupan broj Ekstenzinih predavanja godišnje

Zahvaljujući Aleksandrovoj monarhističkoj diktaturi koja je i ovu djelatnost ometala financijskim i administrativnim mjerama i ograničenjima, početkom 30-ih godina XX. stoljeća uslijedila je kriza i na području pučko-prosvjetnog rada u Varaždinu. Ukupan broj javnih predavanja koja je tadašnje *Varaždinsko pučko sveučilište* kako su od tada nazivali bivšu *Ekstenzu*, priredilo u sljedećih 10-ak

⁹⁴ *Spomenica Knjiga zapisnika varaždinske gimnazijske ekstenze*, str. 95.

godina, bio je pet puta manji u odnosu na prethodno razdoblje.⁹⁵ U ovom razdoblju bili su sve češće angažirani predavači izvana, najčešće iz Zagreba, dok su se dosadašnji glavni nositelji cjelokupne *Ekstenzine* djelatnosti polako povlačili i sve manje sudjelovali u aktivnostima. U novim okolnostima u kojima se ukupan broj priređenih predavanja često svodio na jedva nekoliko godišnje, profesor Filić se također sve rjeđe pojavljivao kao predavač. Udio njegovih predavanja u ukupnom broju javnih predavanja drastično je pao. Dok je u prvih deset godina *Ekstenzine* aktivnosti iznosio 16,1% od ukupnog broja u sljedećem desetljeću se taj postotak sveo na jedva 5%. Iako je aktivnost *Varaždinskog pučkog sveučilišta* gotovo potpuno zamrla tek potkraj 30-ih godina, profesor Filić je u toj aktivnosti prestao sudjelovati već krajem 1934. godine. Posljednje poučno javno predavanje koje je prema dosadašnjim saznanjima priredio, bilo je predavanje *Varaždinski park Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja* koje je održano 16. prosinca 1934. godine.⁹⁶ Njegovim priređivanjem je, prema svemu sudeći, želio poduprijeti akciju *Muzealnog društva* za uređenje i parkiranje okoliša *Starog grada* i gradskog muzeja.⁹⁷

Razdoblje	1920.- 1930.	1930.- 1941.	UKUPNO
Broj Ekstenzinih predavanja	515	97	612
Broj predavanja profesora Filića	83	5	88

Tablica 4. Broj javnih predavanja prof. Filića u odnosu na ukupan broj Ekstenzinih predavanja po desetljećima

ZAKLJUČAK

Kao jedan od najistaknutijih i najsvestranijih djelatnika u Varaždinu tijekom XX. stoljeća, profesor Krešimir Filić dao je osobito značajan doprinos na području andragoške djelatnosti u Varaždinu i njegovoj okolini, posebno kao djelatnik u *Varaždinskoj gimnazijskoj ekstenzi*, kasnije *Varaždinskom pučkom sveučilištu*. Uz profesore Vladimira Deduša, Milana Kamana i Franju Košćeca, profesor Filić bio je jedan od nositelja cjelokupne aktivnosti ove ustanove koja je predstavljala nezaobilazni čimbenik u provođenju neformalnog obrazovanja, ali i u kulturnom i društvenom životu međuratnog Varaždina. Profesor Filić bio je jedan od njezinih utemeljitelja i od samog početka bio je izabran na dužnost njenog tajnika koju je

⁹⁵ Dosezao je jedva stotinjak predavanja.

⁹⁶ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izoještaj za školsku godinu 1934 - 35, Varaždinsko pučko sveučilište*, str. 43.

⁹⁷ *Varaždinske novosti*, br. 256 od 25. X. 1934., str 3.

kontinuirano obnašao tijekom uspona njezine djelatnosti do 1925. godine. Potom je redovito djelovao kao aktivni član njezinog odbora, organizirajući i podupirući njezine aktivnosti na kulturno-prosvjetnom planu. Posebno vrijedan bio je njegov prilog suzbijanju nepismenosti, zatim uspostavi suradnje s uršulinskim djevojačkim školama, organiziranju *Kulturno-historijske izložbe grada Varaždina* i osnivanju današnjeg *Gradskog muzeja Varaždin* te priređivanju varaždinskog *Prosvjetnog tjedna*, a uz to je redovito brinuo za širenje *Ekstenzine* predavačke aktivnosti.

Tematika koju je obrađivao u svojim javnim predavanjima bila je raznovrsna i vezana uz: arheologiju, povijest, povijest umjetnosti, antropologiju, muzeologiju, geografiju, etnologiju, ekonomiju i pedagogiju. U svojim predavanjima trudio se biti aktualan, informativan, poučan, zoran i zanimljiv. Zahvaljujući tome profilirao se kao jedan od *Ekstenzinih* najuspješnijih i najplodnijih predavača čija javna predavanja su svojom kvalitetom i raznovrsnom tematikom redovito privlačila pozornost i budila zanimanje velikog broja slušatelja i u Varaždinu i u njegovoj okolici. Premda se u mladim danima otvoreno svrstao među protivnike raspadajućeg režima Austro-Ugarske monarhije, kasnije je, bez obzira na povremene kritike iz hrvatski usmjerenih krugova, odnose s aktualnim vlastima nastojao održavati nenarušenim, kako bi mogao neometano djelovati i za svoje brojne aktivnosti izboriti podršku i neophodnu financijsku potporu.

VRIJEME	TEMA	NAPOMENA
1917.- 1919.	O povijesti i seobi Južnih Slavena	Biškupec, Maruševac, Varaždinske Toplice
1917.- 1919.	Zadaci naše inteligencije	Varaždin, Krapina, Koprivnica, Ivanec, Varaždinske Toplice
1917.- 1919.	Zrinjski i Frankopani	
05.12.1920.	Stari Slaveni i njihova seoba	
13.02.1921.	Sibirija, zemlja budućnosti	
01.05.1921.	Njemačka industrija	
16.10.1921.	O Jugoslaviji (I.)	
30.10.1921.	O Jugoslaviji (II.)	
13.11.1921.	O Jugoslaviji (III.) promet, trgovina, obrt, industrija	u samostanu
15.01.1922.	Prvi počeci naše (Jugoslavenske) povijesti	
29.01.1922.	O crkvenom raskolu	Vidovec
03.06.1922.	Jugoslavija u gospodarstveno-polit. pogledu(I.)	u samostanu
10.06.1922.	Jugoslavija u gospodarstveno-polit. pogledu (II.)	u samostanu
14.07.1922.	Svjetski rat	
21.07.1922.	Ruske kolonije Sibirija i Turkestan	
10.09.1922.	Naša domovina	Biškupec

VRIJEME	TEMA	NAPOMENA
11.11.1922.	Moje putovanje po austrijskim-alpskim krajevima	
28.11.1922.	O talijanskoj umjetnosti	u samostanu
30.11.1922.	O renaissance-i (II.)	u samostanu
01.12.1922.	O renaissance-i (III.dio)	u samostanu
03.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti u XV. i XVI. st.(I.dio)	
8.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti u XV. i XVI. st.(II.dio)	
14.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti (II.dio)	
10.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti (III.dio)	
12.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti u XV. i XVI. st.(I.dio)	
15.12.1922.	O renaissance-i (III.dio)	
16.12.1922.	O renaissance-i (I dio)	za samostan
18.12.1922.	O renaissance-i (II.dio)	za samostan
21.12.1922.	O talijanskoj umjetnosti	za gimnazijsku mladež
04.03.1923.	O Matiji Gupcu	u Knegincu
11.03.1923.	O Matiji Gupcu	u Biškupcu
14.10.1923.	Plitvička jezera	
16.10.1923.	Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija	u gradskom kazalištu
19.10.1923.	Plitvička jezera ,Hrvatsko primorje i Dalmacija	za škole u samostanu i duvne
09.12.1923.	O koristi prosvjete	
09.12.1923.	Plitvička jezera,Hrvatsko primorje i Dalmacija	u Vinici
16.12.1923.	Naše primorje	
23.12.1923.	Plitvička jezera,Hrvatsko primorje i Dalmacija	u Vidovcu
23.12.1923.	O našim Božićnim običajima	
20.01.1924.	O Plitvičkim jezerima, Hrvatskom primorju i Dalmaciji	u Ivancu
17.02.1924.	Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija	u Začretju
17.02.1924.	Plitvička jezera, Hrvatsko primorje i Dalmacija	u Začretju za odrasle
02.03.1924.	Naše primorje	u Biškupcu,
30.03.1924.	Kulturno-historijska izložba grada Varaždina (I.dio)	
06.04.1924.	Kulturno-historijska izložba grada Varaždina (II. dio)	
01.05.1924.	O uroti Zrinsko-Frankopanskoj	
31.08.1924.	Prošlost grada Varaždina i okolice	u vojarni
12.10.1924.	Kakvi ljudi nastavaju našu zemlju?	
26.10.1924.	Ljudske rase (II.dio)	
30.11.1924.	Kakvi se ljudi nastavaju u našu zemlju	u Ivancu
30.11.1924.	Hiljadu godišnjica hrvatskog kraljevstva	za inteligenciju
07.12.1924.	Slike iz Pompeja	

VRIJEME	TEMA	NAPOMENA
02.02.1925.	Kulturna nastojanja biskupa Josipa Juraja Štrosmajera	
04.02.1925.	O biskupu J. J. Štrosmajeru	u Čakovcu
05.02.1925.	O kulturno-historijskoj izložbi grada Varaždina u godini 1923. (I.dio)	u samostanu
12.02.1925.	O kulturno-historijskoj izložbi grada Varaždina u godini 1923. (II.dio)	u samostanu
15.02.1925.	Naša obala Jadrana	
19.02.1925.	Slike iz Pompeja	za nastavnike i mladež više djevojačke samostanske škole
01.03.1925.	Obala Jadrana u prošlosti i sadašnjost	
16.03.1925.	Kulturno-historijski spomenici u Dalmaciji	u Čakovcu
17.03.1925.	Kulturni spomenici u Dalmaciji	
17.03.1925.	O Dalmaciji	
26.03.1925.	Kulturni spomenici Dalmacije	za nastavnike i samostansku višu djevojačku školu
11.05.1925.	Slike iz Pompeja	u Čakovcu
06.12.1925.	Hrvatska za narodnih vladara	
07.12.1925.	Hrvatska za narodnih vladara	u Čakovcu
10.01.1926.	Grobnica faraona Tutankhamona	
08.02.1926.	Grobnica faraona Tutankhamona	
25.03.1926.	Amutsenov lijet na sjeverni pol	
26.04.1926.	Amutsenov lijet na sjeverni pol	u Čakovcu
31.10.1926.	Zagonetne zemlje	
13.03.1927.	Kulturno-historijski pregled Čehoslovačke republike	
14.03.1927.	Kulturno-historijski pregled Čehoslovačke republike	u Čakovcu
27.03.1927.	Kulturni i privredni život Čehoslovačke	
30.04.1927.	Urota Zrinsko-Frankopanska	u Ivancu
23.10.1927.	Tutankhamonov grob	
14.12.1927.	Rad i značenje starinarskog društva u Kninu	akademija 40-g L. Marune
05.02.1928.	Kulturni Varaždin	
01.03.1928.	O utjecaju škole i doma na opću inteligenciju naših učenica i učenika	treći roditeljski sastanak
22.03.1928.	Kulturni Varaždin	
23.10.1928.	Tut-ench-Amonov grob	

VRIJEME	TEMA	NAPOMENA
25.03.1929.	Grgur Ninski i slavenska liturgija u Hrvata	
11.-18. 04.1929.	O varaždinskom gradskom muzeju	u pučkom sveučilištu i društvu Braće Hrv. zmaja u Zagrebu
03.11.1929.	Kultura Sumerijaca u Mezopotamiji prije 5000 godina	
16.03.1930.	Nekulturni Varaždin	
26.10.1930.	Nestali stari Varaždin	
08.12.1930.	Može li se nešto učiniti za poljepšanje našega grada?	
08.11.1931.	Osnutak i razvitak Varaždinskog muzeja	
18.12.1932.	Tell Halaf	
03.12.1933.	Bugarska	
16.12.1934.	Varaždinski park Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja	

Tablica 5. Popis do danas poznatih predavanja profesora Krešimira Filića

LITERATURA

1. Krešimir FILIĆ: *Varaždinska gimnazija 1636-1936.*
2. Krešimir FILIĆ: *Varaždinski muzej, Varaždin 1943."*
3. Rudolf MAIXNER: *Akademsko društvo "Tomislav" u Varaždinu, Zbornik za pučku prosvjetu, Zagreb, broj 1–2, str. 67–69.*
4. *Prosvjetni rad Varaždinskog pučkog sveučilišta 1930/31., Varaždin 1931.*
5. *Gimnazija - SC- Gabriel Santo - Varaždin, Varaždin 1986.*
6. *Prilozi historiji Varaždina, Varaždin 1967.*

SAŽETAK

KREŠIMIR FILIĆ - DJELATNIK U VARAŽDINSKOJ GIMNAZIJSKOJ EKSTENZI

Premda je prvenstveno bio profesor u varaždinskoj Gimnaziji, gdje je službovao u razdoblju 1917.- 1942. godine, Krešimir Filić je svoj doprinos dao na različitim područjima. Osobito značajno pridonio je obrazovanju odraslih u Varaždinu i njegovoj okolini, djelujući u *Varaždinskoj gimnazijskoj ekstenzi*, kasnije *Pučkom sveučilištu*. Uz profesore: Vladimira Deduša, Milana Kamana i Franju Košćeca, bio je jedan od njezinih utemeljitelja. U razdoblju ubrzanog rasta njezine aktivnosti od 1920. do 1925. godine, obnašao je dužnost *Ekstenzinog* tajnika, dok je kasnije bio aktivni član njezinog odbora, organizirajući i podupirući njezine brojne aktivnosti na kulturno - prosvjetnom planu.

Posebno vrijedan bio je njegov prilog organiziranju Kulturno - historijske izložbe grada Varaždina, a uz to je redovito brinuo za širenje *Ekstenzine* predavačke aktivnosti. Isticao se kao jedan od *Ekstenzinih* najuspješnijih i najplodnijih predavača, nastupajući pred slušateljstvom iz različitih društvenih slojeva i u Varaždinu i u okolnim selima. Njegova su javna predavanja s vrlo raznovrsnom tematikom, svojom kvalitetom redovito privlačila pozornost i budila zanimanje velikog broja slušatelja.

Ključne riječi: Krešimir Filić; Varaždinska gimnazija; Varaždinska gimnazijska ekstenza; pučko sveučilište; andragogija; javna predavanja.

SUMMARY

KREŠIMIR FILIĆ – A LECTURER AT VARAŽDIN EXTENSION SCHOOL

Despite his many activities as a teacher at Gimnazija – Varaždin, where he worked from 1917 to 1942, Krešimir Filić made an enormous contribution to various fields, especially to adult education in Varaždin and its surroundings. The adult education took place in *Varaždin Extension School*, later known as *Pučko Sveučilište* („community college“). Alongside professors Vladimir Deduš, Milan Kaman and Franjo Košćec, he was one of the founders of the College. During a swift expansion of the college in the period between 1920 and 1925, he was the secretary of the Extension School, whereas later on he became a member of its committee. At this position he was organizing and helping with its many cultural and educational activities

He made a particularly valuable contribution to the organization of the cultural/historical exhibition of the town of Varaždin, and at the same time he took special care about the teaching activities of the School. He was one of the most successful and prolific lecturers of the Extension School and his lectures were attended by a socially heterogeneous audiences from Varaždin and the surrounding villages. His public lectures which dealt with a plethora of topics were a true magnet for a wide range of audiences due to their high quality and interesting character.

Key Words: Krešimir Filić; Gimnazija; Varaždin Extension School; People's University; adult education; public lectures.